Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer ohel Yaʿaḳov ṿe-huh ḥibur naʾeh ṿe-neḥmad ʿal maʿamerim tamuheh ḥidushe ʿagadot ṿe-ḥidushe ṭeʿamim ...

Shapira, Yaʿaḳov Kahana
אריפש אנהכ בקעי

Franḳfurṭ de-Odrah, 479 [1719]

VD18 10050418

מירדנ תכסמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9381

Visual Library

עביד לי' הלולא לר"ש בריה כתב על בית גננא
עשרין וארבע אלפין ריבואן דינרין נפקו על
בית גננא הדין ולא אזמניה לבר קפ"א א"ל אם
לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה
וכמה אזמני' א"ל לעושי רצוני בע"ח כך לע"הב
עאב"ו יומא דמחיך בי' רבי את' פורענו' לעלמא
א"ל לב"ק לא תברחן ויהבינא לך מ' גרוי דחטי
א"ל לחזי מר דכל גרוי דבעינא שקילנא שקל
דיקולא רבה וחפי כופרא וסחפי על רישא ואזל
וא"ל לי' לי כל לי מר ארבעין גרוי דרשינ' בך אחוך
רבי א"ל לא אזהרתך דלא תברחן א"ל חטי
דרשינא קא נסיבנא א"ל ב"ק לברתי' דרבי למחר
שתינא חמרא בריקורא דאבוך ובקירקני דאימך
בן אלעשה חתני' דרבי הוה ועשיר גדול הורה
אזמיני' לבי הילולא דר' שמעון ברבי א"ל בר ק'
לר' מאי תועבה כל דא' לי' רבי דהכין הוא תועבה
פרכי' בר קפרא א"ל פרשי את א"ל תיתי דביתכ'
תרמי לי נטלא ארמי' לי' א"ל לר' קום רקוד לי
דאמינא לך הכי א' רחמנא תועבה תועה אתה
בה: לכסא אחריני א"ל מאי תבל כי עינינא
א"ל עביד לי דאומר לך עבד ר' א"ל תבל תבלין
יש בה מי שניא הדא ביאה מן כולהו ביאות:
א"ל מה זימה א"ל עביד לי כי עינינא קמאי עבד
א"ל זימה זו מה היא לא יכול בן אלעשה למסבל
קם ונפק הוא ואנתתי מתמן: ע"כ המאמר
והלא תעוה עתוד לכל עין רואהו כוח מכהיל ואמי לפי קט
שכלי וע"ע התורה אשר סודוכי מן הסמים אבאריהו כאר אשיב
בעז"ה ויגלה יעקב שבתי כאופן זה לך מקודם נריך אני להעלות
על כל חכם לב מקנת הדקדוקים הנופלי' כוב הפתחר זולת
הכיבר וקיסור סני שלפס שלנות פועבה תכל זיפה: וגנב
בהתאלת הפתח' דקא בר קפרא על ר' אם לעוברי רצונו כך
לעוזי רצונו עאכ"ו אם לי' לבר קפרא לופר על ר' דבר כזה
ואם ב"ר לא זיפנו לבי הילולא מעשה שב"ק בדחן גדול בוה
וכיוצא דאתיך ר' פורענו' באם לעולם וע"כ נתי כעת שזיפנו וכל
הענינים עמו דלא תברחן ונתן לו שכרו אתרבעין גרוי דחטי וכל
זה לא הועיל לו שהוא בא לר' ונפלו על ראשו ומ"ב לר' יש
עיקר על שלא זיפנו כי לא מתחת קיקן עשה ואם כי עביד לאם
רב קך על בר קפרא הוא תעוה עתוד מיך יגא דבר זה שפיו לומר
על ר' אם לעוברי רצונו וכי רבי הוא ח"ו מעוברי רצונו: ובזיתר
קשה על ב"ק שלאחר שזיפנו מ"ל אם לעוזי רצונו כעפ"ו כך
בעה"ב על אחת כ"ו ונרך פירוש מתחילה אתי קסבר ולבסוף
אתי קסבר:

ונ"ל באופן מ' ליסב אן נקדי' גם מדרש ילקוט
התמוה מאוד ואבארנו כחדא והוא דאית'

ביאור מתאר בגרי' רבי עבד הלולא לר' שמעון בר' ולא אזמין לבר קפרא וכו' ועיין בחריבו'

בסוף פ' ואתחנן דדריש ר' אליעזר אהאי קרא
לא יאחר לשלם לשונאו אמר ר' אליעזר לשונאו
הוא דלא יאחר הא לאוהביו יאחר והיינו דריב"ל
היום לעשותן ולא למחר לעשותם היום לעשות'
ולא היום לישול שכרן היום לעשותן ולמחר
ליטול שכרן ע"כ הוא בסוף ואתחנן ובריש סדר
עקב איתא וז"ל אמרו ישראל איכתי אתה נותן
לנו שכר המצות א"ל הק"בה המצוה שאתם
עושים מפירותיהן אתם אוכלין בעה"ז אבל הקרן
קיימת ובעקב אני נותן לכם שנאמ' והיה עקב
תשמעון וש"ה יד ליד לא ינק'רע א' הק"בה לישר'
לא תעשו את התורה על מנת לקבל שכר מיד
כל מי שעושה כך נקרא רע וכו' שנא' ומשלם
לשונאיו בעה"ז ואין בידו לע"ה מהו לא יאחר
לשונאו אינו נותן שכר לשונאיו ממה שלאחריו
אלא ממה שלפניו משל למה"ד אדם יש לפניו
משאוי של ה' ליטר' אז של יוד פושט ידו ומקבלו
אבל אם הי' של ק' ליטרות מהו עושה טוענו על
כתיפו לאחריו כך מתן שכרן של אומות העולם
בעה"ז כאדם שנושא משאוי קל מלפניו אבל
מתן שכרן של צדיקים משאו גדול שעל כתיפוע"ז
א' דוד ברוך ה' יום יום יעמוס לנו הצדיקים מתן
שכרן לאחריהם שנא' ואחריו כל ישרי לב ע"כ הה
ושכם גם זה הפדרם נריך ביאור והרבה תיוהא כאנאות כאן יחדא
מבאון דקא' מאו לא יאחר לשונאו אימו נותן לכם שכר לשונאי
מאם שלאחריו אלא מאם שלפניו וכו' אבל מתן שכרן של נדיקים
משאוי גדול שבל כתיפו וכו' ותתוה הוא תאוה לאם הוא מוכיח
מאשטו שהרי' אליעזר פירש להאי קרא כשטוטו לא יאחר
לשונאו לשונאיו הוא דלא יאחר את לאוהביו שאם הצדיקים מאחר
לשלם לע"ם ומאי קא קאי לי' כאן שהו הוכיח מאשטו ומאשטעתו
ודרש לי' לא יאחר שאין נותנין לכם מאם שלאחריו אלא מאם
שלפניו אבל לצדיקים נותן לכם מאם שלאחריו שהוא מאת גדול
ומאי קא קאי לי' על אשטו עד שהוא נריך לשוכיאו מאשטו
וביותר קשה מה שייך כאן את' ז"ש דוד ברוך ה' יום יום
יעמוס לנו

ונ"ל לישב ע"פ דאי' בחלק כי אתא רב דימי אמ'
משמי דר"י עתיד הק"בה ליתן לכל צדיק וצדיק
מלא עומסו שנא' ברוך ה' יום יום יעמוס לנו האל
ישועתינו סלה א"ל אביי וכי אפשר לומר כן
והלא כבר נא' מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת
תיכן א"ל מ"ט לא שכיחת באגדתא דאמרי
במערבא משמי' דרב"י ב"ר מרי עתיד הק"בה ליתן
לכל צדיק וצדיק ש"י עולמין שנא' להנהיל אוהבי
יש י"ש בגמטריא הבי הוי ע"ב בחלק

ולפ"ז כ"ל לישב מה שלמדרש אכ"ל ואין כאן מום כל נתת
בשני מדרשות מחילו רק מה' מוח מתקן דבורו מבמדרש
ראשון שם כאן אחד קושי' ובא בשני בפירושו לתקן באופן אחין
כאן מום קושיא ומכל מה על כנון ומוא זה מקרי כמדרש ראשון
מוא לומר לא יאחר לשלם לאוהבי לשונאיו מוא דלא יאחר מה
מאחר מוא לצדיקים לע"כ והבר זה מוא קשה מאוד ולא ניחא
לעדייקו לומר כן וכי יש יושאוי מנים בדבר שלאוהביו מוא
מאחר עד לע"ם ואולי גם הרשב"ם ראה בזה שבכר' מטוב יבי' לפ'
לעפ"ב אם לעפעיים הצדיקים הדיקי' שבתי' ירבו לקבל שכרן
בעפ"ז וכן כתיב בתיבו תתן שכרו ויש' מת הפרעון מוב לכל
מ"לפי מעשיו ופעולתיו ובכ"ם לזמן מ"ולא לחלק בזמני' לזה מוא
בא בפירושו שבני' כתחילן ובר זה ולומר. שהי' אפשר מוא באופן
מאחר כ"מ לרשעים לשלם ייד כי הא מוא דין תורה כיומו תתן
שכרו ולא תלין אתן פעולת שכיר אך לצדיקים מי אפשר מוא

ביאור מדרש ילקוט ואתחנן לא יאחר לשלם לשונאו אל"מ לשונאו לא יאחר לאוהביו יאחר וכו'

לתת לו בעה"ז ואף שהוא רוב' לקבלו מיד ולאיה כן שהרי כקדמונו שעתיד הק"בה ליתן לכל צדיק אלא עוסקו ואין העולם די מהכיל שהרי בשעי' וחיים בודק עיכן : ואי אפשר לקבל אלא עוסקו מה שאין כן לרשעים שהכרן מועט ולו"מ מקו לא יאחר רוצה לומר שלפי העשוטו שהוא אומר לא יאחר לרשעי' אבל לצדיקין הוא מאחר לע"הב ולעה"ב כן אלא יתן לשניהן בעה"ז לזה הוא כמ כתתרן הפירש הראשון ואמר שבאמי קרא נוסי' מרוצו הוא הפירן שלאה כן ומ' שיש עוד לפרש לא יאחר שאין מתכון לו לרשע מעה שלאחריו שהוא אשלו גדול כ"מ אשה שלאחריו שהוא דבר מועט והק"בה אקיים בו ביאוסו תתן שכרו אבל לצדיקין הוא נותן אזה שלאחריו שהוא אשלוי גדול ר"ל שהוא הרבה מחול עד שהוא אינו יכול לקבלו בע"הז שאין העולם יכול לו לכן הוא ע"מ הכרח הוא נותן לו לע"ה אך שעדין קשה מכח לך מה ולזה מביאה רמי' ומ' ומ"מ דוד ברוך ה"יום יום יעשום לנו ומיני' ילפינן שהק"בה יתן לכל צדיק אלא עוסקו אך שעדין קשה וכי היאך הוא יכול לקבלו אלא עוסקו שהרי כתיב בזרת עינן שהי' נרך לתרנו שעתיד הק"בה להנחיל לוקבי יש שהוא ש"י עולמי' ואז אף אלא עוסקו יכול שוא לקבלו ומ"כ אין הכרח הוא לאחר לצדיקין שכרן עד ע"הב ודוק כי נכוקהוא וקרוב לאחת וכזה בפי ר"ל ליישב לישנא דקרא דקא' היום לעשותן דמייקינן מיני' היום לעשותם ולא היום ליטול שכרן ולפש לא קא' ולא היום ליתן שכרן שהרי תיד שם השקבלין מוכנין יותר לקבל מפה שאוכן הנותן ליתן וכאן הוא אומר ולא היום ליטול דמשמע שהחסרון הוא מכח השקבל אבל לפי דרכינו הוא אתי שפיר שהאמת הוא שהחסרון הוא מכח השקבל שהשקבל אין לו עקום שיכול לקבלו ואז דיבר הוא בפי שתקע כפו אז כשבא לשלם לזמן ובא הזמן והשקבל אינו רוצה לקבל עשוה אינו מניעה אז אין על הנותן שום אשם ואף כאן שלפוש ריבוא י"ל אלא כתיב היום תתן שכרו ולזה הוא אומר ולא היום ליטול רוצה לומר שאין היום מיוחס אלא שאין היום ליטול שאין לך עקום כדי ליטול כל השכר וק"ל :

ולפ"ז הוא מיושב נמי בילקוט האזינו וז"ל הצור תמים פעלו פעולתו של כל באי העולם שלמה לפניו מאחר הוא מתן שכרן של צדיקין ומתן פורענותן של רשעי' אילו לא נטלו כלום בעה"ז ואילו לא נטלו כלום משלהם בע"ת וכו' אל אמונה כשם שמשלם שכר צדיק גמור שכר מצוה קלה שעש' בעה"ז לע"ה כך משלם לרשע גמור שכר מצוה קלה שעש' בעה"ז ואין עול וכו' צדיק וישר הוא שהכל מצדיקין הדין ואומרים יפה דנתוני עכ"ה :

והוא נ"כ פריך ביאור בשם הוא עשבח ואומר שהוא אל אמונה ומפרש כשם שהוא משלם לצדיקין שכר טוב לע"ה כך הוא משלם לרשעים שכרן טוב בעה"ז ומאחר הוא עשוה וכי שייך הוא לדבר על כזה שהוא אל אמונה ומ' אתי כשם הוא שהרי אין שייך לומ' כשם כ"מ שהוא בשוה לפניהם וכאן הוא שייך גדול שלרשעים משלם בעה"ז שכרן הטוב ולצדיקין בע"ה : ולפי דרכינו הכ"ל הוא מוכן שפיר וכנ"ל עוד הקדמה אחת קטנה דאי' בתדרש זה הכור עשיים פעלו הנייר שהוא כר העולם תחילה הוא עשיים פעלו ולפ"ז הפירש יש להקשות אין הוא מקושר לזה העסק שלאחריו דקא' אל אמונה ואין עול שהוא קא אתמן שכרן של צדיקין ורשעים וכי מה שייך ביור העולם לתתן שכרן הכ"ל אבל לפי דרכינו הוא מוכן שפיר שהרי אי אפשר לו לומר אל אמונה ואין עול כיון שהוא משלם לרשעי' שכרן הטוב בעה"ז ולצדיקין בע"ה ולפי שאינו יודע טעמו של דבר אלא ישר הוא כחשב בעיניו ולזה הוא מקדי' ומאיר הכור עשיים פעלו רוצה לומר שהוא הנייר שהר את העולם תחילה כלומר אחרי שעדע אין הוא הר את העולם תחילה שהרי כן כתי' וכשיים בזרת עינן ומ"כ אתה עדע שהוא אל אמונה שמסך העשלומין ומאין לרשע שכרו הטוב בעה"ז ולצדיק בע"ה שהרי אי אפשר הוא באופן אחר וק"ל ומה מי כוונת המדרש הראשון מ"ש הכור עשיים פעלו פעולתו של כל באי העולם שלאיה לפנינו אחר מתן שכרן של צדיקין ומורעכותן

ביאור הכפ"ק היום לעשותן ולייקי נו' מיני' היום לעשותן אלא היום ליטל שכרן

ביאור הכור עשיים פעלו פעולתו של כל באי העולם שלאיה לפנינו

של רשעין לע"ה אל אמונה כשם שמשלם שכר צדיק גמור שכר מצוה קלה שעשה בע"ה לע"ה כך משלם לרשע גמור שכר מצוה קלה שעשה בעה"ז ובדר מ' צדיק ויפר הוא שהכל מצדיקין עליהם הדין ומאמרין יפה דנתוני והוא מבואר מעצמו כדלעיל רוצה לומר אל אמונה הוא ואף שהוא מהפך ע"מ צדיק ויפר הוא רוצה לומר הכל מצדיקין ומאמרי' יפה דנתוני ולזה כן לזה הקדי' ומ' הכור עשיים שהוא הנייר שכר את העולם עשיה פעלו הוא נותן להם לע"ה ורשעין שעוכשין רב שהוא אלא עוסקו הוא נותן להם לע"ה ולזה הוא הקדים ומ' הכור עשיים שהוא

ברוחו בכור עשיים כדלעיל וק"ל :

ולפ"ז נ"ל לישב צחות לשונם בנמ'ראמרו רז"ל בקידושין ורב אחא בר יעקב היא בהאי לישנא דא' שכר מצוה בהאי עלמא ליכא ויש כאן לדקדק לזה אמר אין מעכנין שכר מצוה בהאי עלמא אלא שלזה רמזו שבוודאי מכח הק"בה שהוא הנותן הוא יתן ומנברא דאי' לי בעינא אלא שאין העולם די מהכיל לו"מ שכר מצוה בהאי עלמא ליכא רוצה לומר בהאי עלמא שהוא בזרת עינן ליכא אבל בעלמא דעתיד שהוא ש"י עולמי' שם איכא וק"ל **ובברי** לבוא אל הכיאור אחר שהתאלבו בו ר"ל עוד לדקדק

אף דאי' במדרש ילקוט עקב וז"ל יד ליד לא ינקה רע אמר הק"בה לישראל לא תעשו את התורה על מנת לקבל שכר מיד כל מי שעושה כך נקרא רע ע"כ ולפ"ז ר"ל לפרש אתי דקא' לן איך אמר ב"ק על ר' אם לעוברי רצונו כך ואחר שנעשין אותו ביקר דבריו ואמר אם לעוברי רצונו בעה"ז כן לע"ה מ"ש ודבריו אינן מוכנים וכי בשכיל אלא שמיינו כי' ר' כאשב בעינו מעוברי רצונו והדר כשנמינו בשכיל זה יהי' נחשב לעוסי רצונו אלא ר"ל שהאי בר קפרא קי' יודע מפני המדרשים אחילו הא' שא' ר' אליעזר לא יאחר לשונאיו אבל לצדיקין הוא מאחר עד ע"ה ולפי פירש זה הפשוט ודאי ר"ל שאין לצדיקין בעה"ז כלום רק כל שכרן הוא לע"ה אך לפירש השני שלא יאחר הוא שנותנין לו לרשע מה שלאחריו ר"ל מעט מה שיכול לקבלו אלפניו אבל לצדיקין שנותנין לכן מה שלאחריו שהוא אשלוי גדול וזהו עיקר הטעם שמאחרין להם עד ע"ה שהרי אי אפשר הוא לקבלו בעה"ז אבל מה שיכול לקבלו בעה"ז ודאי שהוא שנותנין לו וכאמרם רז"ל מי שניאת ליהודאי דאכלו אתי עלמא ואחיך אך ע"ה כל מה שנותנין לו הוא יודע שאין זה שכרו שהרי שכרו של צדיק הוא אלא עוסקו ואי אפשר לו לקבלו בהאי עלמא וע"מ מוכן דעת הר קפרא אחם אי' לבר קפרא לומר כן על ר' שהוא עוברי רצונו אלא שהוא דיבר בלשון השאלה לתרי אתי כדי לנעדרן לרבי על אלא ויאמו ואחרי שוישמו ונתעיים ב"ק תיקן דבריו הראשוני והוא זה שהרי ר' כתב שהוכיח על בית נגנאל אדון כ"ד אלף ריבואן בא הר קפרא ומ' אם לעוברי רצונו כך רוצה לומר לאי פירש אחתי שהי' אתו כאשר באמת אחרי שוישמו תיקן דבריו הוא אינו דיבר כלום לפנות כבודו של ר' מ"ו אך בא לומר אדרבא שאף שרבי אי' עשיר גדול שהי' הוכיח ריבואן על בית נגנאל אדון ואלא אשר' קיבל כל שכרו בעה"ז שהרי שכרן של צדיקין הוא עוסקו ואי אפשר לקבלו בעה"ז אלא שכר כזה הוא אף לרשעין שכל מה שיכול לקבל בעה"ז הוא שכר מועט : ולו"מ ב"ק אם לעוברי רצונו שהק"בה נותן לכן שכר מעוטן בעה"ז יכול להיותן כך ומ"כ לעוסי רצונו אחכ"ל כן הי' בדעתו אף אתחלה אך אלא פירש דבריו ונתן מקום לטעות שהרי לפי אפי' הראשון של לא יאחר שהוא כפשוטו לא יאחר לשונאי' אבל צדיקין הוא מאחר וי"ל שאין נותנין כלל לצדיקין בעה"ז וא"כ דבי שיש לו עוסר גדול כזה א"כ הוא מ"ש מעוכר רצונו והוא כתב כן אף שהוא הי' מתכוין לפי הראשון' ע"ם מי שהוא רוצה לטעות יבוא ויטעה אך אחרי שהזמין אותו ר' אז הוא מ"פירש האחתי אפי' בדעתו אף אתחלה

ביאור בגעי' שאתרו שכר. בהאי עלמא ליכא דאל"ל אין נותני ש"ש עכוב בהאי עלמא

ביאור בחיר אחר ב"ק על ר' אם לעוברי רצונו כך

ות"אם לעשות רצונו בעה"ז כך רוכה לומר אחף שכתבתי אם לעובדי רצונו הוא יעשה שכר של עה"ז מיכול לקבלו בעה"ז וע"כ יפה מ"כ"ק אם לעובדי רצונו בע"ז כך שזה הוא עדין שכר מועט לעובדי רצונו בע"הבא עתיד ודוק ויפה תיקון כ"ק הבריו ולא שתור מדבריו הרמ"ז מסירה הבדי הרמ"ים אחף מתחילה לא דיברכלום נגד רבינו"ז לפנינו וק"ל שהוא חופן מ"כעינו"ה :

ובאופן כ' י"ל רק נקדי' מה דאי' בברכות פ' אין עומדין א"ר יוחנן משום רשב"י אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעה"ז שנאמ' אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רינה אימתי בזמן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשו' עם אלה היינו שמחי' עכ"ל

ביאור המאמר בברכו' אסור לעלאות שחוק פיו בעו"הבא לא יעלה ונו' ותפורן כזה דקדוקי

ומריכין אנו לדקדק בחאור זה מיש כאן אסור יתיר לשון דקת' אסור לעלאות שחוק פיו בעה"ז שכת' אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רינה וסדר מ' אחיתי הוחן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה ואחי קת קדי' לי' אחיתי קרי כבר מ' אז ימלא שחוק פינו שהוא קדי' על עתיד ומו' קשה דטעי הל"ל לאתיו' מרוסת דקרת דכתיב בסוב ה' את שבות ציון וכו' אז ימלא שחוק פינו ומה לי אם יאמרו בגוי' הגדיל ה' לעשות אז לא יאמרו :

ומו' קשה דאתת ל בלשון עתיד דקת' אז ימלא שחוק וכו' שהוא לשון עתיד כשיבי' הגאולה כ"כ אז ימלא שחוק פינו ומשמ"בלשון עבר הגדיל ה' לעשות עם אלה היינו שמחים שהוא לשון עבר דעשאה כבר היינו שמחים וכ"ל ליישב כזה הקושן ע"פ הידוע שבכל מקום רגיל הכתוב לדבר בנבואות בעתידה להיות בלשון עבר ופירש הרד"ק הטעם הוא שלפי שהיא הנבואה נאמרה שבודאי כל מה שהכתוב מ"לעתיד ישראל להיות הוא כאילו כבר הוא וע"כ דיברו הנביא בהקופת רבים עבר במקום עתיד וא"כ יש ללמוד מכאן שאף שאסור לעלאות שחוק פיו בעה"ז מ"ל שלפעמים הוא מותר היינו כשהזכור בדברי הנביאי ובנחמות שהכתיבו לנו רוב טוב בעתיד לבוא וגם שדברו בעתיד בלשון עבר לגמד שהוא כאילו כבר אז מ"ב מסיבה הוא שמותר לעלאות שחוק פיו כדי לברלות בזה נודל האהבה שהוא כאילו כבר באה ולפ"ז ל"ל שדבר זה בעצמו בא ר' יוחנן משום רשב"י לברלות לנו דבר זה וע"כ נאמ' אסור לעלאות שחוק פיו בעה"ז שכת' אז ימלא שחוק פינו ונאמ"כ אחיתי וכו' ל"ל שלא תאמר דוקא אז וכרישת דקרת דכתי' כסוב ה' את שבות ציון אבל כל זמן גלותינו אין אום כל בעולם לעלאות שחוק פיו לז"א אחיתי יכול לעלאות פיו שחוק אף בעת גלותינו בזמן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה וקת' היינו שאחי' שהוא לשון עבר והל"ל יהי' שאחי' שהוא ל' לעתיד ולאיזה אחר והיינו שאחי' שהוא עבר אלא שבא לגלות דבר זה שבכל עת תזכור בהכנסת הנביא אז אום אחים שיהי' אדומו עשה רב טוב בהזמן לנו לעתיד מותר לנו לעלאות פיו שחוק ולשחוק כאילו הוא כבר בא וע"כ אחר היינו שאחי כאילו כבר היינו שאחי' כן ל"ל לפע"ד

ולפ"ז ל"ל לישב הא דאי' בגמ' במעשה דר"ע ור' יוסי וכו' שהיו מהלכים בדרך ושמעו קול המונה של רומי והיא בשמחה מרוב טובה שהשפיע להן הק"בה והי' ר"ע משחק והם בוכין א"ל עקיבא מה אתה שוחק אמר להן ומה אתם בוכין א"ל עובדי ע"ז הללו השפיע להן הק"בה רוב טובה ואנו בית אלהינו חרב ואנו בגלות ולא נבכה א"ל ועל זה אני שוחק אם לעובדי רצונו כך לעושי רצונו עאכ"ו עכ"ל :

ביאור המאמר בתענית דר"ת וז"ו וכו' שה"ו מהלכי' בדרך ושמעו קול המונה של רומי וכו'

ונם שם מריכין אנו לפרש בחאי פליגי ואף שר"ע מ"אם לעובדי רצונו כך וכו' עכ"פ בעת שאנו בגלותינו וכית אלהינו חרב מי' לו לבכות וכשזכה לרחות שמחת גילינו בכין ב"ה אז ישמח לבו ויחוק: אבל לפי דרכינו דלעיל ל"ל דבוה הסב פליגי דלר"י הוה ס"ל שאסור לעלאות שחוק פיו בעה"ז בשום אופן בעולם כ"ל אז ימלא שחוק פינו וכו' בשום ה' סבו' מיון וד"ע הוה ס"ל אבל זמן שאנו מוכרין בדברי הנביא והבטחתו בעתידה מחויבי' אנו לעלאות כאילו הוא כבר באה ומותר לעלאות פיו שחוק ומיקר הביאור הוא מה שת' אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה שאף הגוים בעצמן רוב עובדה שהשפיע לנו אז יהי

ביאור הביאור דר"ת ור"ל וכו' אסור לעלאות שחוק פיו בעה"ז שכת' אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רינה אימתי בזמן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשו' עם אלה היינו שמחי' עכ"ל

ויאמרו הגדיל ה' לעשות עם אלה שטובתינו יותר גדולה וזהו רוזקת הגוים שהם לא יאמינו בדברי הנביא כ"א אחר שיראו אז יאמרו אכל אנחנו ישראל האמינו' והוא כאילו כבר באה שהרי ע"כ אחר היינו שאחים שאף שעדין לא באה הינו שאחים בזה שאחר לנו הנביא שהגוים יאמרו הגדיל וכו' שטובתינו יהי' מרובה מעלמם וא"כ לפ"ז שהראוי הוא לנו ביותר מזה שאנו רואים רב טוב לאומות שאנו מריכים לשמות שאנו מריכים לשמות שהרי אם כל זה לאנחנו ידענו שטובתינו יהי' מרובה ועתה תבין מה שת' להם ר"ע שהם א"ל אלא אתה שוחק וא"ל אתה אתם בוכין א"ל עובדי ע"ז אלא הללו הם בוכין ומה"ל ועל זה אני שוחק הוא אמר כאה שהם בוכין לפי שהם עובדי ע"ז אלא הללו הם בוכין בעבור שהם בוכין בעבור הטובה ובעל מה שאתם אומרים אנו אומרים כאה שהם בוכין לפי

בזה לא מ"ל לרבי וטעות הוא בידי' כי היא סברא אמיתי' וע"פ
גם אחר הוא רואה לה ות בחומן זה שלא יבוהו מ"ו בהוין נאור
כ"ל בחיזה חומן ע"פ טעות יבוא לו בהוין וע"כ גם כ"ק
בתכוון לזה שאחר בלשון הפיעתים לפרי אמי שהוא בחיפא אחר
אם לעוברי רצונו כך לא על רבי כ"ח לראי' על סברתו דלפעמים
מותר לשחוק אך מי שיבוא לטעות יבוא ויטעה מזה הוא עונשו
הראוי לו אך עדין קשה מנ"ל לפ"ק דבר זה ולזה הוא כא ופירש
דבריו שיבה עשה ויש מקום לשאול שיעמו שדינא בכי הוא וזה הוא
מת' כ"ק לברתי' דרבי ליחד אמי אשתה חורת בריקודא דאכוך
ובקיידקני דאיכך רוכה לומר לאחר אמי מוכיח לו שלפעמים הוא
מותר לשלאות מיו אחוק עד שאף אבוך ואחך יהיו מודי' לדברי
ויאלאון מיהם שחוק ואוכיח לאם שאף אם שנתתי מקום לטעות
שאחרתי על רבי אם לעוברי' רצונו כך אף זה אודיק לו שבדין
עשיתי כי דינא הכא ולזה שאל אחרו זו הסאלה מאי תועבה וכל
מה דא' לי' פרכי' עד דא' פרשי' אח מ"ל תועבה תועבה אתה בם
ונריך ביאור וכ"ל ע"פ פשוטו עד דלא אתיבא לבלל הדרוש והוא
ע"פ דאיתא בגמרא דשבת מפני ג' דברים גלות
בא לעולם מפני ע"ז וג"ע ושמיטין ויובלות :

ואף שידענו שפשיטין ויובלות אינו תלויים בעוברי"ם ולמה יבא עונשין
שזה ומו"ש כאן מקום לטעות שמי שיבוא עליו עונש גלות אף
שיכול לפיות שהוא אינו בא ל"ח בעון שמיטין או יובלות או ג"ע
אך הראוה יטעה לומר שהוא בעון ע"ז שהוא אחיר מכל וכהוא
דהדרוקין דקאמר נמי ג' דברים הם שהדרוקן באה עליהן ואחר
שם מאן מפיים אך י"ל שפק"ה עושה כן בכיוון לפעמים שיטעו
ויסברו שהוא חטא חטא גמור ואף שאינו כן והוא באומן שבתבנו
לעולם היינו אם הוא חשוב ע"פ אינה טעות שהיה בידו ולא שפוא
בתכוון לחטא אך שהוא שכור שזה אינו חטא גם הוא עונשו וזה
שאף שלא חטא באמיר ראוכן חטא אינו אלא טועה והעיקר הוא מפא דאית'
בגמרא כל האומר ראוכן חטא אינו אלא טועה והכתיב ויסכך
את בלבבה עלאיר שבלבל יגועי אביו מעבלה עליו הכתוב באילו
שכב ופירשתי שם באחרונות דמסכת יומא והתוכו בכלל גם זה
כל האומר ראוכן חטא אינו אלא טועה הוא פירושו לאוכן טעה
באיזה דבר רוצה לומר שראוכן טעה ולא באמיר חטא אלא שטעה
באיזה שכרא וע"כ גם עונשו הוא בזה שעבלה עליו הכתוב
באילו חטא שבתן שאקום כ"ה מקום לטעות וזה הוא עונשו ותו
לא וע"כ גם כאן אמר כ"ק אלי תועבה ר"ל לפ' שהוא קלא לעריות
בשם תועבה אלא אין תועבה אלא ע"ז כדאיתא' בפ"ז לו"ת
תועבה אתה בה רוצה לומר הלא עונש של ע"ז וג"ע עונשין
שזה הוא וע"כ קורא גם לג"ע בשם תועבה שהרי אבא
תועבה בה כשתראה עונשו אף שהוא בא מכח גן עדן
והרואה יסבור שהוא מכח ע"ז וע"כ קרא
גם ג"ע בשם תועבה ודרוקו בו תועבה תועבה אתה בה וא"כ אף
שתורה קראו בשם תועבה לרמז זה שהק"בה נותן מקום לטעות
בו שזה עונשו הראוי לו ואף אמי שאחרתי על רבי אם לעוברי
רצונו כך ונתתי מקום לטעות יפה דנתי שזהו דין תורה וק"ל
ואי"ל ליסב הא דאיתא בשבת שבם היו בוכין ול"ע שאתק וא"ל
על מה אתם בוכין אמי מחק דאמרא דאמרא דאילו לא היו בוכין לא
היה הוא מחק ואיך תלוי בשחוק שלו בבכי' שלהן וי"ל ע"פ

דאיתא בירושלמי ארשב"י מיום שחרב ב"ה ה'
בשמי' בסאו סילק שכינתו בשמים ר"א בן פדת
אומר בין הרב ובין לא הרב אינו זז ממקומו שנא'
עיני ולבי שם כל הימים : ועוד אי' פלוגתא בפר'
מצות חליצה רבי חייא ורבי שמעון בר רבי ח"א
המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנ' והיה עיני
ולבי שם כל הימים וח"א המתפלל צריך שיכוון
לבו למעלה שנא' נשא לבבינו אל כפים אל אל
בשמים אדהכי אתא רבי ישמעאל בר יוסי
לגבייהו א"ל במאי עסיקתו א"ל בתפילה א"ל כך
א' אבא המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו
למעלה כדי שיתקיימו שני המקראו' הללו עכ"ל

ופלוגתייהו הוא ע"פ דירושלמי דלעיל דפליג רשב"י ור"א לי סילק
שכינתו למעלה אז אתריך אינו אזה ספכינה מעקר' מן בין הרב ובין
אין הרב : ואיתא בזהרים"ח סם דאף ר"י בר יומי שעשה
פסדר ואמ' עיניו לפטה ולבו למעלה דמו אף סילק שכינתו
למעלה אבל עיניו לפטה כי לא סילק מעם כי דעתו לבוא עוד
שם ב"ב וע"ב הוא בקדושתי' קיימה וע"ב עיניו לפטה : ובזה
תבין נחות לשונו של ר"ע שאל' לשם על מה אתם בוכין אמי
משחק שהרי כך הוא המנהג בנש' שתחילו הן בוכין כשראו שועל
יוצא מבית קדשי הקדשים מ"ל על מה אתם בוכין אמרו לי' שמקום
הזה דכתיב ביה והזר הקרב יומת ועכשיו נתקיים בו על הר
ציון שמים שועלים הלכו ולכך אמי משחק וי"ל בקיצור מזה תוכן
דברי' דשתחילה לא היה ר"ע משתק ולא היה בוכה אף שראה
שועל יוצא משם מקום דכתיב בו' והזר הקרב יומת דא"ל שסילק
שכינתו לגמרי ואין כאן שום מקום קדושה לגמרי ועל מה יבכה
שאתה שועל יוצא ומה בכך גם לשחוק אין שום מקום שהרי
כיון שם לא שכינתו לגמרי ואמן יומר לחזור שזה בראה שהן מ"ל
אין דעתו לחזור עוד אבל אתה שראה שהן בוכין ומ' לזה אתם
בוכין ואף מקום שבא' הזר הקרב יומת וכו' שועלים הלכו והיה
קשה עדין לזה אתם בוכין דלמה הא דקאמר הזר הקרב יומת
הוא דוק' בזמן שבינו' שם אחר אתה שסיל שכינתו לגמרי ומה בכך
שעשל יוצא משם מ"ב שאף שסילק לא לגמרי סילק אלא דעתו
לחזור עו' ועיני ולבו שם כל הימים ולכך אתם בוכים על השועל
אבל אמי שמחק על כך שאתה זה אמי יודע מתוך הבכי' שלכם
שדעתו לחזור עוד ולכך אמי משחק שאמי יודע שהוא יחזור
עוד לעקומו הראשון ולו"מ לו מקיבא ניחמתני ניחמתני שבי בעני'
בתעשה הראשון ובמעשה הסני וק"ל :

ונחזור לענין הראשון בכדי ליסב הני תלת שאלת
של ב"ק ומה בחומן זה הפשוט מאור לפי

דאית' בפ' כהן גדול מפני מה אין טעמי תורה גלוין
מפני שלא יטעה בהן שהרי שני טעמי גילה לנו
התורה וטעה בהן גדול שבישראל דכתיב לא
ירבה נשים ולא יטו את לבבו ולא ירבה לו סוסים
ולא יסור א' שלמה אני ארבה ולא יטו וכתי' ויהי
לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו וכו' :

ואיתא' כרש"י תבל היא נבי בסמה לעשות לפני בסמה תבל
היא ונבי כלתו ג"כ תבל היא ופירש"י תבל היא שנתבלבל זרע
אתב וזרע הבן וא"כ כתבה כאן התורה טעם לאסור פריות שלא
יבלבל זרעו וכאן כוונתי יש מקום לטעות :

כדאיתא בסוטה פ' ארוסה דף כ"ה ע"ב אמר רב
נחמן א' רבה בר אבוה מחלוקת בעקרה וזקנה
אבל איילוני' דברי הכל לא שותת ולא נוטלת
כתובתה שנאמר ונקתה ונזרע זרע מי שדרכה
להוריע יצאת איילוני' שאין דרכה להוריע :

וא"כ נמי כלתו דכתיב בה תבל ופירש"י הטעם משום שנתבלבל
הזרע וא"כ אסיקיה כלתו איילוני' דלאו בת זרע היא ואמר האומר
שאין כאן שום איסור ח"ו ועיין גם בפ"בן סורר ומורה בתוספת
וביאות דפרק לרבי מאיר קטן וקטנה מאי טעמא דלא מיבס
דילמא מצא איילוני' ליבס בשמה כפסך אי לא יהיה איילוני' אפ
מיבס ואי יפי' איילוני' הרי אין כאן שום איסור לא איסור אשת אח
ולא איסור אשת איש שהרי קידושי שעות אינה הוה כפנוי הבא
על הפנוי' וא"כ גם כאן נבי כלתו שפירש"י שע"כ קרא תבל
לומר שזה הטעם שנתבלבל הזרע וא"כ נבי איילוני' יש לחוש
לטעות בה שהיא מותר : וכבר ידענו מה דאיתא בפ"ם
אלא ונדון כל מקום איכא דקרא דאמרה תועבה פירושו הוא
דבר שתעבתי לך כיון שתעבתי לך הוא אסור לך פשוט גזירת
המקום ואין צריך שום טעם : ועתה
תבין הרי ב"ק שאמר לרבי אלי תועבה דכתבה
ריתעבה

ביאור הפלגות
בינו לבני
ובנתר' בכלי
בוכיות בעני'
שמתפלל צריך
שיתן עיניו
למטה וכו'

ביאור ג'
שאלות של ב"ק
לר' כאומן אחר

ישוב בשם
שאל בו הק"בה
עבוש על בוכה
עבירות שאינן
אסורות כ"ב
בשו בחסורות
ואלו הן חזי
יסבור פשוט
אמר בחסורה
עיין ע"ז ותבל
נחת

ריחזקא נבי עריות דמשמע שאוא מתועב מלשון כל דבר שתבתי לך ואף שנפשו של אדם חזדקן וא"כ אין התורה קראה כלשון תועבה אלא לומר לך כל מה שנתבתי לך שזהו גזירת המקום בלי שום טעם ולמה כן וכל מה דהוה ר"ח זר לי פרבי' עד דאמר לי ר"פירש' את מ"ל תיעבה אתה כה רונה לומר דלכך אתרה תורה תועבה בלי שום טעם דאילו הוה כה שום טעם היית תועבה כה שהרי מי לנו גדול מלאמר וטעה את אחי תדבה ולא יטו את לבבו ולכך קראה כאן תועבה לומר לך כל שתבתי לך בלא שום טעם שלא כן לפי מ' שרוחו בו תועבה אתה כה וק"ל אך עדיין יש לדקדק ולזה דוחק נבי עריות דאוה לנו ה' עורה דבר זה ולא לנבי שאחרי מצות לו"ח כ"ק בדיקדק לשונו תועבה אתה כ"ה שהרי תעבה כה היא יותר אלא שלזה כיון כ"ק שלא תקשה לך ולמה דוחק נבי עריות דאוה לנו התורה דבר זה אלא בשביל שהרי שלמה טעה בדבר זה שהרבה נשים ושטו את לבבו ולכך מ' כ"ק תועבה אתה כ"ה שהרי כה בעשית שטעות ולכך דאוה לך התורה דוחק שם ולא בעונה אחרת ומ"מ כלפי שאין לנבלות שום טעם בתורה: ולפ"ז יפה שאל כ"ק מ"ש אחי מבל דכתיב נבי עריות שהרי פירושו הוא שתבלבל זרע שאה חדש הכן והרי תזרעו שלכך קראו שתם תועבה בלי שום טעם שפני אחת תועבה כה וא"כ למה קראה כאן תבל שהרי כאן הטעות הוא מפורשים לכל בנון נבי חיילוני' כדלעיל וכו' עד שאחר לי פרשי' את וא"ל תבלין יש כה מי שניא הדא כיאה מכל כיאות והוא ע"ם דאיתא בקידושין קידש ונמצא חיילוני' הוא קידושי טעות ואיתא בסוף פ' כן סורר ומורה מעשה באדם א' שנתן עיניו באשה א' והפלה לבו טיבא ובאו ואחלו הדופאים ואחרו אין לו תקנה עד שיבעול ואמרו חכמים יפות ואל יעבור וכו' ולבסבי' מבסיב לא מיתבב דעתי' וכו' משום דכתיב פיס נמופים יתפקו ולחם סתרים ינעם ופירש"י שינר הרע תוקנן ותרבה תאותן דוחק בעוברי עבירה אבל כשאין בה דבר עבירה אין ינרו תוקנו ולו"ח ב"ק תבלין יש כה מי שניא הדא כיאה מעשה כיאות ופירש"י משכיח את אשתו ויתפוש את זו רוצה לומר לעולם תבל הוא פרושו שתבלבל זרע באה חדש הכן ודקא קשי' לך מ"ב לפ"ז כשיהיה כלתו חיילוני' שאין דאוה לזרע ואין שייך בה שום איסור שאין שם חוצה עליה שהרי אין מקנין לה ולא שותת ולא מוטלת כתובתה וא"כ יטעה בה שהרי אין שייך בה כיבבל זרע לו"ח ב"ק תבלין יש כה מי שניא הדא כיאה רונה לומר כיון שאם יהיה חיילוני' הרי לא מגרי בי' יבר הרע שהרי אין יבר הרע תוקנו כ"ח בדבר עבירה אבל כאן כיון שהיא חיילוני' וקידושי' היא קדושי טעות ושוי כאשת אבוי' וא"כ אין מ"ה מתגרש שעיקר כנינו הוא לומר שבטל טעם כיאה ומיתן לעוברי עבירה וכיון שכאן אין שום אחד מ"ח משום שהיא נדונית בשבוי' ואין קידושין תופסין בה וא"כ אין שום גירוי כאן ובאתי שהי הדא כיאה מכל כיאות שבעולם וק"ל:

ובאופן אחר מ"ל לישב השאר הכ"ל אודיעך עוד כשם דקדוק' המופלים בזה שאחר ואף שאין דרכי להאריך אך כדי להסביר לאנשים בערכי והכה חדא דקאמר שבי אחר דאשמעא תועבה תועבה • אתה בה וכקיבר ב"ל תועבה תועבה אתה בה ולזה לי' לומר שבי אחר דאשמעא ובפרש"י שפירש כלומר נ"כ מיותר הוא: וגם בתבל דקאמר תבלין יש בה מי שניא הדא כיאה אין כולהו כיאות ולפה דוחק אבל בשאה קא' מי שניא וזה גם בשאר עריות יש לומר מי שניא וגם בזיאה דקאמר זו מה היא ולזה לא פירש כדאית' ברש"י בחומש עצת חטאין שהוא לשון עגה וכדאי' בברכה מקומת בש"ם שמפרש שהוא לשון עגה וכ"ל לישב פש"ז הכל כאר הטיב: ואגב אודיעך מה שזיכני ה' שבי טעמי' בהשפיקן בדברי רז"ל בא' הוא

דאיתא בפ' שני דיבמות א' רבא רמז לשניות מן התורה מנין וכו' רב כהנא א' מהכא שנ' ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרת ודיינו שיעשו סייג לדבר ומבאן נלמוד לכל התורה כולה

שצריך לעשות סייגים שלא לפגוע בעבירה' גופה

וכ"ל לתת טעם שמצוה לאסר לשון הרשע שתורה דוחק כאן נבי עריות שצריך לעשות סייג ולא לנבי אחר מצות שתורה כגון נבי שבת לא אכילת איסור שנ"כ בשבת אל תדש חוצה ואל"ל לעכתב נבי ושמרתם את משמרתי וכ"ל לישב ע"פ דאיתא בירושלמי דר"ה ושמרו את משמרתי ה' כמובן שבעולם אלך כ"ון גזור גזירה מקייבה רבה אינו מקייבה אותה אבל אם"כ אינו כן גזור גזירה ואנו מקייבה מה טעם שלאחר ושמרו את משמרת ה' אני שמרתי מצות ואן תחילה כתיב אפני איכה תקום אני שמרתי מצות ואן תחילה וכו' כמנא שיש כאן לית ד' אחר אל ושמרו את משמרתי וכאן יש לומר על אחי קרא ושמרתם את משמרתי וא"כ אפשר לומר שאין כאן לימוד על הסיג כלל אתה תבין שאילו הוה כתיב אחי קרא ושמרתם את משמרתי עשוה מצוה אחרת לא הי' בילמוד מני' כלל לעשות סייג כ"ח הייתי אומר כשסיים דירושלמי דדרש שהוא מקיים תחילה ולכן כתבן דוחק לנבי עריות אסר שוכח הוא דוחק אותו לימוד שהוא לסיג וזהו ע"פ דאית' בגיטין כ' אחרי טעם לאיסור עריות אפני שכל שעולה של אומה מונעת השעולה של תפלה ובתרכבה עליונה אני כ"כ יחוד הקורבה כי אים אל אחיו ידבוקו ואפונם באחת מכל עריות אשתמש בשרשיו של אלך ואיזה מיתה עכ"ל וא"כ יפה מעורן הקושי' שלי לתפ דוחק נבי עריות כתבה התורה ושמרתם יש משמרתי ללאוד על הסיג ולאה לא לנבי אחר מצות דאילו נבי אחרי מצות ה"ח כאחי ליאות דירושלמי אלאר על אחי קרא ושמרו את משמרתי אחי מקיים תחילה אבל נבי עריות אינו כן שהרי עיקר אחיסר הוא שאחר לשמש בשרשיו של אלך וא"ב אחי ושמרתם את משמרתי אלא ע"כ דאתא ללאוד על הסיג ודוק כי נכון הוא ולכן גם דירושלמי לא לאד ליאד אלו אחאי קרא דכתיב נבי עריות שהרי אי אפשר לאחר שהוא מקיים תחילה אסרי הוא אינו מקיים כ"ח נהאי קרא דכתיב בפרשת אחור דלא לנבי עריות כתיב בפרשת אחור דלא לנבי עריות ומס יליף שהוא מקיים תחילה וא"כ אין לך מקום ללאוד מאמו סייג לכל התורה כולה כ"מ אבאן והו שאחר בדיקדוק שפתח בלשון יחיד שאחר ושמרתם את משמרתי שהוא לשון יחיד משמרתי והדר מ"לבלתי עשות מחוקת התועבת שהוא לשון רבים חוקת תועבה אלא שאבאן לאוד סייג לכל התורה כולה ולכן הוא אחר לבלתי עשות מחוקת התועבת בכל התורה כולה בתורה נריך סייג וק"ל: ועוד טעם אחר שצריך לאחר זה

ביאור מה שלאדון רז"ל דוחק מהלו קראנבי עריו ושמרתם לת משמרתי לעשו סייגי' שלא לפגוע בעבירו גופה

אודיעך מה דאיתא בדברי רז"ל שבכל מקום דכתב תועבה סתם הוא ע"ז וכדאי' בע"ז וז"ל שאני ע"ז דחמירי דכתיב ולא תביא תועבה אל ביתך: ואיתא נמי בסוטה פ"ק א"ר יוחנן משום רשב"י כל ארם שיש בו נסיות כאילו עובד ע"ז כתיב הכא תועבת ה' כל גבה לב וכתיב התם ולא תביא תועבה אל ביתך:

ואף שכתיב סתם ולא תביא תועבה אל ביתך ודילמא קא אומרת מנם הוא דבר מתועב או שהרי עבירות אלא דקים לאו לרבנן אאין תועבה אלא ע"ז וקשה לי לאה בשבת אין תועבה אלא ע"ז ופ"כ הוצרך לומר נבי נסיות תועבת ה' כל גבה לב שנריך לאוד על נסיות וע"ז אין נריך שום לאוד כ"ח מסתמא איכא דכתיב תועבה הוא ע"ז והכא אאלא אוכן בטוב טעם לאה כן שסתם תועבה יהיה ע"ז ואמת ע"פ מקדש מ' מקטנה דכתיב בתורת כהנים וזהכל בסוף ילקוט קדושים אמר ר' אלעזר בן עזריה מנין שלא יאמר אדם אי אפשר לאכול חזיר אי אפשר ללבוש כלאים אי אפשר לבוא על הערוה אלא אפשר ואבי שבשמים גזר עלי ת"ל ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי נשמע כל הפורש מן הפבירה מקבל עליו עול מלכות שמים עכ"ל נשמע שעל כל עבירות שבתורה אי אתה רשאי לומר אי אפשר בכן אחת שהן אחוזין ותעוכין בעניך אלא

טעם לאה דוחק נבי עריו רשוה לנו תור' בתיבת תועב' תועבה אתה בה ולא בשאר מצות

אלא כם תשוכין וטוכים כעניך אך שסקב"ה נוס ואסרן פלי
אכל נבי עבודה זרה אי אתה רשאי לומר כן שתאמר
שסיה שטוכה וטוכה כעניך אך שהק"כה נוס
עלי אלא לעבדם א"ו לומר כן וליתן מעם בע"ז שהרי
אף כאוכדי אלילי' כתיב לא תחנם אלא ליתן חן אל"ם כע"ז
עניאה וע"כ יפה כיוונו רו"ל שאין תועבה אלא ע"ז רומה לומר
שעל כל אמנות אי אתה רשאי לומר תועבה כ"א אע"ז וע"כ
איכא דכתיב תועבה אמנם אות ע"ז וק"ל : ולפי זה נכונה
אל הפחלת אביאור מאמר הל"ל אך נקדים מה

דאיתא בפ' קמא דסוטה דף ד' ע"ב אמר רבי יוחנן
משום רשב"י כל אדם שיש בו גסות כאילו עבד
ע"ז כתיב הכא תועבה אל ביתך ורבי יוחנן דידי' אמר
כאילו כפר בעיקר שנאמר ורם לבבך ושכחת את
ה' אלהיך רבי חמא ב"ר חנינא אמר כאילו בא על
כל עריות שבתורה כתיב הכא תועבת ה' כל גבה
לב וכתי' התם כי את כל התועבת האלה וק"לעב"ש

ביאור הפלוגתא בגאוה' דפירוש נבי כל אדם שיש בו גסות כאילו עובד ע"ז וה"א כאילו בא על עריות

ואף כאן נרגיל אני להודיע בשאלי קשבלני הני תרי רבי יוחנן שאל
משום רשב"י כאילו עבד ע"ז ורבי חמא בר חנינא דקאמר כאילו
בא על כל עריות ואף דאיכא עוד פלוגתא דקאמר רבי יוחנן
דידי' כאילו כפר בעיקר אין זה נחשב לפלוגתא' כיון דפרווי' אמרי
משום ע"ז ואף שהר א' כאילו עבד ע"ז וה"א כאילו כפר בעיקר
יש קצת לחלק בין כפר בעיקר לעבד ע"ז שיש לומר אף שעבד
ע"ז אבל לא כפר בעיקר רק משתתף ס"ם ודבר אחר לכך בא זה
וא' שאף כפר בעיקר אלא רבי חמא דאמר מילתא אחריתי כאילו
בא על כל עריות קשה לי באלי קשבלני : וכ"ל ליישב באופן
אחין כאן מוס פלוגתא רק רבי חמא בא לפרש דברי שניהן שהם
אמרו כאילו עבד ע"ז או כאילו כפר ולזה כן איכא נסות אחור
כ"כ כאילו עבד וכאילו כפר ולזה אמר בא ומביא ראי' מהנסות
אות כאילו בא על עריות ואז אות מילתא כאילו עבד ע"ז וכפר
בעיקר ואות ע"ם דאיתא

בפרק יש נוחלין דף קי"ט ע"א וז"ל ויסורו שמה
ויאמרו מי הביאך הלום ומה אתה עושה בזה ומה
לך פה אמרו לו הלא ממשה קאתי דכתיב בי מה
זה בידך לא ממשה קאתי דכתיב בי אל תקרב
הלום לאו ממשה קאתית דכתיב בי ואתה פה
עמוד עמדי תעשה כהן לע"ז א"ל כך מקובלני
מבית אבי אבא לעולי יעבוד אדם ע"ז ואל יצטרך
לבריות והוא סבר לע"א ממש ולא היא אלא ע"ז
שעבודה זו זרה לו כראי' רב לרב כהנ' נטוש נבילת
בשוק ואל תצטרך לבריות שקול אנרא ולא
תימא נבראי רבה אנא וזילא בי מילתא וכו' ע"כ :

בחנאה סיסוכתן כן נרשון טעם בשם דאמר כבריותא לעולם
יעבוד אדם ע"ז ואל יצטרך לבריות שהוא סבר ע"ז מעם וכיון
שהוא שוה בעני בא לידי ע"ז וכן יש לחוש כל מי שיכוא לידי עבירות
שלא יבוא לידי ע"ז ובשביל אחים אחר אות לבם נחות בשיטת
אות שלא ילמוד אותו פירש נטוש בנבילתא ואל יאמר וילא בי
אלעא כי אורבא כיון שאות אחות בגאוה יאמר וילא בי מילתא
וילמוד אותו פירש ע"ז מעם ומיתא שם בסוטה באותו שיטה
שהקדמנו אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כל אדם שיש בו
גסות הרוח סוף שהוא בכשל בא"ז שנאמר וא"ל בשם יקר' אי' אמנם
אי"כ נקוט בא בכללא בידך שאבא גסות הוא בא לידי ע"ז ואית'
ע"ם באותו דף אלא אמר רבא כל הבא על בא אם זונה לפוף
שלא אבקש בבר לאם ואינו מוצא בנאבא שאבא גסות הוא בא
לידי ע"ז בדבריה ומ"ש בשם יקרים היה תנוד ומ"ש אביאו לידי

עבירות ומבירות. יכול הוא להביאו לידי ע"ז כשבשם' של יבוכתן כל
גרשון שא"ע"ז מעם ואתה תבין שרבי חמא ב"ח ורבי יוחנן שאחר
משום רשב"י לא אלעי כלל ב"ח כל אחר אפרש דברי חבירו שהרי
ר"י אחר כל אדם שים בו גסות כאילו עבד ע"ז וזהו משום
רשב"י ודידי' אמר כאילו כפר בעיקר והקשה לרבי חמא לאמר כן
שיהא כ"כ חמורה הגאוה עד שאת' מדמה לע"ז לו"א אלא כך הוא
שים עוד לימוד גנסות הוא כאילו בא על כל העבירות שנאמר
כאן תועבת ה' כל גבה לב והתם כתיב כי אם כל
התועבת האלה עשו וא"כ כיון שהגאוה הוא דומה לעבירות ולאם
כן אלא אפשר שהגאוה שביאו לידי זנות כי אם לשאל אל"ה נפש
יקרה היה תנוד וזנות הוא אבי לאבי' ואבי' מביא לידי ע"ז כהשיא
דיוכתן כן נרשום שהרי מבא זנות הוא בא לידי עבירות שנאמר כי
בעד חטא זונה עד כבר לחם וכיון שהוא בא לידי עבירות אז הוא
בא לידי ע"ז כהשיא דיוכתן כן נרשום ואף שים לומר דילמא הוא
ילמוד פירוש אותו שהוא עבודה שהיא זרה לו שהוא כדאמר רב
לרב כהנא נטוש נבילה בשוק זה אינו שהרי מעיקרו הוא בא לו
הענגיות שבא נאוה שהרי מבא הגאוה בא לידי א"ח ומבא א"ח
בא לידי עבירות ואז הוא כוונתו שיאמר בגאותו זילא בי מילתא
לנטוש נבילה ויעבוד ע"ז וע"כ יפה א"ר' כל אדם שים בו גסות
כאילו עבד ע"ז ויפה פירש רבי חמא דברי של רבי יוחנן ונדקו
כל הע"ד באין שום פלוגתא כלל והוק כי נכון הוא :

לפ"ז כ"ל שזה הוא הכיון שהיה הענינה הדברות שהוא
חטא חוטא חטאה כדאיתא בזוהר יתרו אמר רבי יצחק
הכני חטא אחרינן כלל כולה בהני חטא אחרינן אתגליא
חטא לאחרינן ודא חטא וחטא הא כיצד אמרי ה' אלהיך לקבל לא
תרצח דאמאן דקטיל אזעיר דמות' למלאת דאדם דכתיב כי בצלם
אלוקים עשה את האדם וכו' לא יהיה לך לקבל לא תנאף וכו'
עיין שם וי"ל לפי הא דלעיל שזה כונות לזה לא יהיה לך נגד
לא תנאף אלא שזה הוא הטעם שהרי אבא עבירות הוא בא לידי
ע"ז כטבעותו של יהודה ואי' ברש"י אל לא יהיה לך אפיה ואיפה
אין נדק יהיה לך שפירש"י אם יהיה לך אין נדק יהיה לך רומה
לומר עומר יהיה לך ואם לא יהיה לך כלום שתהיה אני וע"כ
הוא סדרן לא יהיה לך נגד לא תנאף רומה לומר שאבא לא תנאף
לא יהיה לך כלום שתבוא לידי עבירות שנאמר כי בעד חטא זונה
עד כבר לחם וסדר אחר לי' שיהא דקדא לא יהיה לך אלהים
אחרים רומה לומר שסופן אף לעבוד ע' ז שאבא עבירות בא לידי
ע"ז והכל הוא אבא לא תנאף ודוק כי נכון הוא :

ובעה תבין דברי בר קפרא שאמר כ"ק לרבי מאי תועבה
וכו' עד שא' תועבה הכי אמר דחאבא הוא אתה בה
אך זכור בא אם שהקדמנו בבר בשם ת"כ שאל יאמר חדש אי
אפשר באמילת חוזר וכן בכל הבמות וכ"ל שזה רשזו חכמים
בנאות לשונם בם"ק דחולין ובמ"ש אלאי' כל טוב שנאמר באלי
דחזרי רומה לומר שאל יאמר אי אפשר באמילת חוזר אלא טוב
הוא וכו' לכך הוא אומר וכתי' אלאי' כל טוב שקורא לבתלי דחזרי
טוב חוץ שם ע"ז שאמור ליתן חן לעובדי' ומ"ש לע"ז בגאוה וע"כ
ע"ז נקראת בשם תועבה אם אתין כן בשאר מנות שאמור לומר
עליהם בשם תועבה כ"א טוב ויפה הוא אך שסק"ה נזר
עליהן ולו"א ה"ק לר' מאי תועבה דכתיב בני פריות אלא אפה
אין רשאי לומר על שום מנוס שהוא מתועב לך כ"א אע"ז
וכל מה דאמר ליה רבי פרבי' עד דא' פרשי' אם א"ל הכי אמר
דחזאה רומה לומר דחזאה הכי א"ל בשם תועבה תועבה אתה
בם רומה לומר שהתורה רשזם לך שאבא עבירות סותך לטעות
בע"ז וע' כ קראה לן הכתורה עבירות בשם תועבה שהוא כאילו
כבר באתה לידי ע"ז שהרי עבירות הוא בא לך אבא נגות שנאמר
ואחת אים נבא יקרים היא תנור ועוכנו של עבירות הוא
עבירות שנאמר כי בעד חטא זונה עד כבר לחם וכיון שהוא
בא לידי עבירות אז בודאי שהוא יתפוס אותו פירוש ע"ז
אבא ואף שים לומר דילמא יתפוס אותו פירוש בדאמר ליה
רב לרב כהנא נטוש נבלתא בשוק ואל תאמר נבראי רבה
אנא וזילא בי מילתא ואז לא יבוא לידי ע"ז ודברי קושיא
לעם קרא התורה לעבירות בשם תועבה זה אינו שהרי
בעיקרא

ביאור דברי כ"ק לרבי מאי תועבה וכו'

טעם על שני' אבדת הדברים' חטאת חוטא חטאה

מעיקרא דדינא מהיכי הוה כח לידי עבירות הרי אכח נסות שלא׳
וח״ת כשם יקרה היה תמוד וח״כ שהנסות הו בוודאי שהוה לא
ירגה להשפיל עצמו ולבטום נהילה בסוק כי תאמר ולא כי
מילתא ויתפוס פירש הסמי לעבוד ע״ז אמם וע״כ הדקדק אחר
כ״ק הכי אמר רחמנא תופה אמם הה ר״ל שהתורה ירגה לסוף
דעתך שבוודאי יהוה לידי טעות זה ודוק כי חליף הוה : וחנב
אחנו עסוקין בשיטה זו דק״ק דשיטה חל עלינו שבאמור בעכין זה
אחנו עסוקין הו ו״ל : דרש רב עווירא כל האוכל
לחם בלא נטילת ידים כאילו בא על אשה זונה
שנאמר כי בער אשה זונה עד ככר לחם אמ׳ רבא
האי בער אשה זונה ער ככר לחם בער ככר לחם
ער אשה זונה מבעי לי׳ אלא אמר רבא כל דבא
על אשה זונה לסוף שהוא מבקש ככר לחם אמר
ר׳ זריקא כל המזלזל בנ״י נעקר מן העולם ע״כ בנמ׳

ויש כאן להקשות אם הרגש רב עווירא כל המזלזל בנ״י כאילו בא
על אשה זונה הלא יפה הקשה לו רבא אלא״ה ליה לו לומר בעד
ככר לחם עד אשה זונה גם אל רבי זריקא דקאמר כל המזלזל
בנ״י נעקר מן העולם ולא ידענו אם הוא תולה על הגם עבירה חו
לא אחרי רב עווירא אמר כאילו בא על אשה זונה ופירש״י בשביל
ככר לחם אדם מתחייב בעונש של אשה זונה וכתורה כתיב
מות יומת הנואף והנואפת ואין לך עקילה גדולה מזו וא״כ מאי
הסיף ר״ז וכח הימנו ת״ק וא״ל ליעבר ע״ם אם שהקדימנו בכר
שנכך כתיב נבי נסות תועבת הבל נבה לא לאחר זמן שבכח
נסות בא לע״ז אחרי אכח נסות בא לידי ח״ז ואכח ח״ז בא
לידי עבירות שבאחרי בעד אשה זונה עד ככר לחם וכיון שבא לידי
עבירות יהיה בטעותו של יוכתן ויבוא לידי ע״ז והוי כאילו עבד
בבר ע״ז דלא מני בלתי בכי : כיצא שם כאן פירוש על תיבת
כאילו שתיך שמפו לבוא לידי כך סוף כאילו הוא בבר בא לידי
בך : ועוד יש פירוש אחר על כאילו לומר לומר אם הוא שם
בעונשן שעונשו של זה כמו זה הוה נמי כאילו כנון הבא בשביל
ח״ז בא לידי עבירות ונם עונשו של נטילת ידים הוא עבירות
ונמיבא הוא עב״ר ע״ל נ״ל נטילת ידים אך אחילק הוא דמאי נ״ל
אמר הסילוסין הרי לך הנ״מ, אילו לפירש זה דאמרינן בחילו אות
שעונשו זה הקטן מביאו לידי הרהור אמנו כנון אבא שהנסות
מביאו לא״ח וח״ח מביאו לע״ז נריך לאשמועי׳ דבר זה ואז אומר
בשמו ירחק מכן אף שבבר אבר אסיס לו נסות מ״מ יבול לבוא
מיבא בבר שלא יבוא עוד לידי אחור אמנו אבל לאחי פירוש
שהוא כאילו שהוא אוב בעונשן לאחי נ״ל נריך להודיע לבר זה
יותר מאחר עבירות שעונשן נ״ל קשה מאוד : ועתה עכן ארם
עונה מאחר עבירות שעונשן נ״ל קשה מאוד : ועתה עכן ארם
עונה דרש כל המוכל לחם בלא נטילת ידים כאילו בא על אשה
זונה ומביא ראיה שנאמר כי בער אשה זונה עד ככר לחם ובוודאי
אחמבר מחייב אבא לאשמועינן שעונשו של נ״י יבואו לעונש של
ח״ח לאחור וא״כ יש עבש הרגש עווירא דאתא לאשמועינן דבר
זה שבל ח״ז בוה הלא בדלעיל אך לפ״ז קשה לרבא וא״כ מאי בעד
אשה זונה עד ככר לחם אדרבה לשיטום זה הוה ליה לאמר בעד
ככר לחם עד אשה זונה ואז יסיף פירושו שבא ככר לחם יבוא
לידי אשה זונה הלא ס״ע דהאי כאילו הוא פירש הסמי שהוא שום
בעונשן שעונשו של זה הוא שוה לזה ולא״ח הבא אחר הבא
בל הבא בל ח״ח אן אשה זונה הוה שבא ככר לחם ונבי
נ״י כמי עונשו שהוא עני וא״כ מאי כאילו הוא פרושו שהם שוים
בעונשן אך שעדין קשה אם אתא לאשמועינן הוה לזה אחר לכי
זריקא בל המזלזל בנ״י נעקר מן העולם רוצה לומר שהם עבירה
דבר גדול אתא לאשמועינן שהרי ככר ידענו שהבריאתא אית לה
שני פירושין או בעולם יעבוד ע״ז או עבוד שהיא ודא לו יאחר
אלא כי מילתא כן הוא באמת וכבר הבלתי בבלבולי שע״כ אמרה
ראמנא נבי עבירות בלשון תועבה שהוא תועבה אתה בה שבוודאי
יעשה בה בטעותו של יוכתן ולמה כן שהרי אכח עבירות יבוא
לידי עבירות ועבירות הוא בא לו אכח נסות וכיון שהוא בא לו
אכח נסות בודאי שהוא בנאותו יאחר ולא כי מילתא לבטוש
בהילה בסוק ויתפוס אותו פירוש שמוטעה שהוא ע״ז אמש : וא״כ
לפי שבבר״ז יש לחלק בין בעוני הבא לו אכח זנות שאותו אינו

בא לו אכח נסות ואז הוא קרוב הדבר לבוא לידי ע״ז שאכח
נסות שבו לא יצמוד אותו פירוש לבטוש בהילה אבל אם בעוני
בא לו אכח נ״י אחין זה בעוני בא לו אכח נסות ר״ל שלא יבוא
לידי ע״ז אך יתפוס אחתא ויבטוש בהילה ולא יאחר זולא כי
מילתא אך שבב״ם אחין זה אוכח הי״ל לבאן ולבאן ״ל יטעה
ו״ל אחין יטעה : ולפי סברות אחילו כ״ל ביאב אם דקשה
כאן בדברי רבי זריקא דקאמר כל המזלזל בנ״י נעקר מן העולם
ופירש״י בעוכר על דברי חבמים וחייב מיתה :

ובפ׳ במה אשה יוצאה אמרינן עונשו עניות :

וכ״ל ליבב ושמיבם אחת ובסיבת הוא לבל הדיעות שעונשו הוא
עניות ומה דקאמר כאן רבי זריקא בעקר מן העולם הוא בא
לאשמועינן שהרי אכח עבירות יש לחוש שיבוא לידי טעותו של
יוכתן ויבוא לידי ע״ז ואז אכח ע״ז הוא בעקר מן העולם ולא
אכח נ״י אך אל נ״י הוא מביאו לידי זה ואז הוא עונשו הראוי לו
שהוא בעקר מן העולם כדאיתא בסנהדרין המשתמש ס״ם ודבר
אחר הוא בעקר מן העולם וק״ל ואם שבדין קשה מה בא רב
זריקא להשמיענו דבר זה הלא דבר זה למדנו מדקדקא תורה
לעבירות בבשר תועבה לאחנו דבר זה ״ל דשוא אתא לאשמועי
דבר זה הלא מיאה שהתורה אתא לאשמועינן דוקא נבי עבירות
שאותו עבירות הוא בא לו אכח נסות וזהו ודאי שיבוא לידי ע״ז
אבל עבירות דנ״י שאינו בא אכח הנאה ותרגש לומר שאין בא
שום אבש בעולם לזה הוא בא לאשמועינן דבש נבי עבירות ודאי
הוא אבל בא בלי נבי נטילת ידים אף שאין הוא ודאי אבל אב״ם
לאיבא מיאה הנני כן ל״ל ליבב שאמר פירושין ועיין בתוספות
דבשוטה שהקשו שם אותו קושי׳ וא״כ בדידהו וכו׳ ונחפשר לומר
שבזה כיון דבא בחומרא בל המזלזל בנ״י בחילו הוא בא של אבש
ווכה לומר שבבש שאם הוא בא של אבש ווכה יש לחוש שלא יבוא
לידי ע״ז בך אכח נחוה ונם מימו אכח נחוה ע״ז יש לחוש ונשוב בשנו
ירחק מכן : ונזה כמי שדומה חו״ל ג׳ אין הדבש סובלתן
זקן מבאף ודל נשי וכו׳ הוסף לומר כיון שהוא דל והוא בנחותו
אז אין הדבש סובלתו שבוודאי אכח דאיתי יבוא לטעות ויעבוד
ע״ז וע״כ הוא דומה לזקן מבאף שהרי הוא דל ונחוה מתנאה אז
הוא מוכח שהדלות בא אכח זנות שבאחר ח״ז בפש יקרה היא
תעוד וע״כ נם הוא בבלל מבאף וק״ל :

ולפ״ז כ״ל ליבב סוף אחרי וסמיכות עם קדושים
דבתיב בסוף אחרי :

ושמרתם את משמרתי לבלתי עשות מחוקת
התועבת ולא תטמא בהן אני ה׳ וכו׳ ואה״כ כתיב
וידבר ה׳ אל משה לאמור דבר אל כל עדת בני
ישראל לאמור קדושים תהיו והוא ע״פ :

אומרי׳ בגמרא לעיל שע״ל קרא רחמנא עבירות בלשון תועבה
תועבה אתה בה שאבא עבירות דעבירות הוא בא בוודאי לידי ע״ז
אבל אכח עבירות דנטילת ידים יש לחוש אינו ודאי אך לאיבא
מיאה בבי ולא״ח ושמרתם את משמרתי שהוא מיון לעבירות
בדאיתא ביבמות אך קשה לזה דוקא נבי עבירות בזהירה תורה
יותר על מיון מבל מצות האמורות בתורה לא״ח לבלתי עשות
אחוקת לתועבת אחין תועבה הלא ע״ז דוקא לומר אחים לא
מעשה מיון לעבירות יש לחוש שלא יבוא לידי ע״ז בדלעיל שהרי
אכח עבירות יבוא לידי עבירות ואכח עבירות יבוא לידי ע״ז :
ולא״ח דבר אל כל בני ישראל קדושים תהיו והוא ע״פ דאיתא
בתנא דבי אליע״ז דבר אל כל עדת בני ישראל קדושים עסיו שבאן
רמז לנטילת ידים מן התורה ונקה לומר שנוה הק״ב לעשה
שיאמר לישראל נם זה שיזהרו בב״ידשהרי נם ע״י נ״י עונשו
עניות ויש לחוש שלא יבואו לידי ע״ז וק״ל ועיין בדרוש שלי
לעסבת שבת ושם תעתה בתת בפירושי דהאי קרא :

ולפי זה נראה לי ליבב נם המשך הפסוקים בפרשה
בחומה דקאחר יקיאומי בוריים יכעבלי
בתועבת וכו׳ הם קיאומי בלאת ל ואני אתאלם
בלאת עם ופירש״י בן קיאומי בלאת אל הם עובדים ע״ז אחוות
בעולם אומרין אין בהם מתם ואני אקיאם בלאת עם שאחר ה
עם

ביאור נמ׳ כל המזלזל בלאת בא״ל בלאת בא על אשה זונה

ביאור יפה מה שקשה לבאורה הבלדי בסוטה ת״ר ודיקת כל המזלזל בנ״י בעקר מן העולם ופירש״י

הסוה חייב מיתה ובכתה אשה יוכלה תמריכן עונשו עניות

ביאור סוד בהסוף לבאר בלעיל בנ״ל בלאת בבנמון ל

עם כשדים עם לא כי' ע"כ : וכ"ל שזה הוא פירושו
על הפסוקים שאילו שהרי זה כבר תרגלא בפומיך שע"כ קרא
רחמנא עריות בשם תועבה לומר תועבה אתה כה וא"כ הודיעך
התורה שיש כאן מקום לטע.ת ואתי כשקא מיני' כזה אלא
להודיעך שיש כאן איזה פירוש המוטעה והוא שיזונתן טעה בו
וע"כ פעור'רומז לך שיש כאן טעו'וכיון שאת יוד'שיש טעו'אז אתה
יכול לבוית מהר מעטו'ותלמוד שאותן שסו פירושו לעולם יעבוד
אדם ע"ו עבודה שסיא זרה לו ולא ע"ז מעם וכו' אין יקניאוני
בזרים רוצה לומר יקניאוני בזה שיש שני פירושי' וע"כ הוא אומר
בזרים לשון רבי' והם כתרו אותו פירוש שסיא ע"ז מעם ולא פירשו
עבודה שסיא זרה לו ולא לעבוד ע"ז אך קשה עדיין מה היא
אחרון אף שהם טעו ומ.ברו שזה הוא אחרת לו"א יעביאוני
בתועבת רוצה לומר שרי הזהרתי אותם מזה הטעות ולזה אמר
יכעיסוני בתועבת רקא' בלשון רבי' בתועבת רוצה לומר שהרי
אמרתי שני פעמים בלשון תועבה וכן בני עריות ואף שלבני
עריות לא נכון הוא לומר בלשון תועבה שאחרת' יאמר יפה
הוא ונפשי אמרתן אלא הק"בה גזר וא"כ לאה אמרתי בשם
תועבה אלא שרשותי לך תועבה אתה כה וא"כ פירשתי לך
הטעות וא"כ אתה נאשם לאויב ודוק כי נכון הוא בעו"ה :
ואנכ כ"ל ליאשב נם אמצך הפסוקי' דכתרי דכתי' הם קנאוני
בלא אל ואני אקניאם בלא עם ופשוט זה נריך ביאור ואף שרש"
פירש הם קנאוני בלא אל שהם עובדין לע"ז שאף האומות אומרין
אין בה אמת ואף אני אקניאם בלא עם שהן' אן עם כשדים עם
לא היו : ותדיין לא ידענו מה תיקן רש"י בזה ואתי בשקא מיני'
אי יאמרו אומות שיש בהן אמת אז לא וכן נבי כשדים אי יאמרו
שהם עם אז לא וכ"ל לפרש ע"פ דאי' בסנהדרין איכה יעבדו
הגויים אחלה שאין חייבין על ע"ז עד שיעבוד דרך שעבודתה
בכך אי כאין אדבא עבודת פני' אבל אם אז שלא כדרך
עבודתה בכך אין הוא חייב עליה ואמילא שאינן דאם אז הוא
עובר לדבר שאף האומות אומרין שאין בו אמת שאין חייב עליה
שהרי אין לך גדול שלא כדרך עבודתה אזו שהרי האומות אין
עובדין לה כלל ולז"א הם קנאוני בלא אל רוצה לומר שהם
ערומים בכחם ובאי' בערמה לעבוד ע"ז באופן שלא יהיו חייבי'
עלי'כא.ורה אלא אין זה אל שהרי אף האומות אומרין שאין בו
אמת וא"כ אנו עובדין שלא כדרך עבודתה וכתיב איכה יעבדו
הגויים ולזה אין הגויים עובדי'ואין אתה יכול להענישם אותנו ולז"א
אף הק"בה ואני אקניאם בלא עם שהן' אן עם כשדי עם לא הי'
רוצה לומר שאני אכניס עליהם כשדי' והורגים אותם ואני
אומר אין זה עם אלא שזה הוא עם לא הי' ואילו לא הכאתי
עליהם כלום ואף שאנו רואין שהם עוכרי' והורגים אלא גם
אתם אלא אנו רואין שאתם עוכרין ע"ו אך שאתם אומרין שאין
זה כלום שאין זה אל אף אני עושה כן ואזכה ואף אני אומר
אין זה עם וע"כ הם קנאוני בלא אל ואני אקניאם בלא עם וק"ל:
וזהו כמו כתוב בתוכחה דכתיב ונכתם ואין רודף ואף כאן קשה
מה הוא זה דקא' ונכתם ואין רודף וכי זה הוא קילנא שאין כאן
רודף והלא עוד הוא אב"ם לכולם כשאין רודף אלמנם ודרודף
הוא אחריו אלא כראה לי שזה הוא ג"כ פירושו רוצה לומר
שבאמת יהי' רודף אלא כמו שנא' על נאומינו נרדפנו אך שהוא
מידתו של הק"בה לבקש את הבריות ואז כשיש כאן רודף מחויב
הוא להגילנו אלא מה עשה הק"ה שהכניה כשדי' שנא'בהם הן עם
לא הי' וזהו שא' ונכתם כי אתם רואין בעיניכם שרודף יש כאן
ואתי אומר שאין כאן רודף ולאה כן אלא אפני שנא' הן עם
כשדי' עם לא הי' וזהו ונכתם ואין רודף וק"ל : וזהו
כמו דקא' בתוכחה קול עלה נדף ואף שלפי פשוטו הוא אתי
שעיר שהרי הוא אומר ונכתם ואין רודף ולהחזיק הדבר הוא
אומר קול עלה נדף רוצה לומר שאף אין כאן שום רודף אך
שהק"בה אומר אין כאן רודף ואיך נאמר אחריו קול עלה נדף
דמשמע שהם אינן רואי' שום שונא כ"א שהעלה נדף וי"ל שזה
הוא פירושו ע"פ דאי' בחולין הני אתכליא לבעי רחמי אעלה
דאי לא עלה לא אתקייאי אתכליא וכן הוא הני ת"ח שקורין
אשכול לבעי רחמי אעלה שהן עמי הארץ דאי לא אמי הארץ
לא הוה אתקיי' הני ת"ח שעמי הארץ מכרגסין אותן : וזהו
אחל קול עלה נדף רוצה לומר שאף זו היא קלנא שאם איני'

ביאור הפסוק' ב' אתיו הם קנאוני בלא אל ואני אקניאם בלא עם

אי' הפסוק בתוכחה ונכתם ואין רודף

כדאי' בנטין פ' השולח דף ל"ח ע"א וז"ל אמתי' דר' אבא בר זוטרי אשתבאי פרקה ההוא תרמודאי לשום אתתא שלחו לי' לדידי' אי יאות עבדית שדר לה גיטא דחירותא היכי דמי אי דמצי פרק לה למה לה גיטא דחירותא ואי דלא מצי פרק לה כי שדר לה מאי אהני לה גיטא דחירות' לעולם דלא מצי פריק וכי שדר לה גיטא זילא באפי דשפחה היא ומפיק לה והא אמר מר חביבה עליהן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן הני מילי בצנעה אבל בפרהסיא זילא בי' מילתא עכ"ל :

וש"מ דיש חילק בין בצנעה ובין בפרהסיא וא"כ קשה היאך פירש"י על תבל נגאי וא"כ הוא יעשה בצנעה כמו שהאומות עושין אף שחביבה עליהן בהמתן של ישראל אך שהוא זילא בי' מילתא ועושה בצנעה וא"כ אף ישראל יעשה בצנעה ויהיה כיון שהתורה קראה תבל היא ופירש"י נגאי: וכ"ל ליאשב ע"פ דאי' בע"ז פ'הין מעמידין בהמה בפונדקאות של גויים מפני שחזודין על הרביעה וכו' ורמיכנו וכו' עד נקיבות אבל נקיבות אחי טעמא לא מיחדינן אמר מר עוקבא בר חמא מפני שהגויים מצנים אבל בני מחוכרן ושתמי' שאינה מונלה ומצלה בהבמה ורבעה ואי בעיא אימא אמילו מצלה נמי רבעה דאמר מר חביבה עליהן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן דא' ר' יוחנן בשעה שהא נחש על חוה הטיל בה זוהמא אי הכי ישראל נמי ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן גויים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן עכ"ל וש"מ דאומות חביבה עליהן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן מטעם שהנחש הטיל זוהמא בחוה אבל בבהמה לא הטיל זוהמא ופ"ז פריך בגמ' אי הכי ישראל נמי ר"ל ישראל נמי יהי' חביבה עליו בהמתו יותר מאשתו דבבני אדם הטיל הנחש הזוהמא שלו אבל לא בבהמה אך שיש פירץ לזה בגמ' ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן אבל באומות שהם לא עמדו לא פסקה זוהמתן וע"כ דווקא לאומות חביבה בהמתן של ישראל אבל לא לישראל ואקדי' לך עו' שהפירסם שהתורה נקראת בשם תבלין וכדאי' בילקוט משלי משחקת בתבל אדונו זו א"י פ"ש תבלין שבתורה ואי זה זו תורה וכן נתתי לך יגר הרע נתתי לך תבלין זו תורה : וכזה תבין דברי כ"ק שא' לרבי מאי תבל לפי שבאה ידע שפירושו של תבל הוא כדפרש"י נגאי הוא וא"כ אף קשי' לי' כקושי' שלי איך אמרה תורה בלשון תבל שהוא עיקר איסורו משום נגאי וא"כ לא יעשה בפרהסיא אבל יעשה בצנעה כמו שהאומות אף דזילא לגו מילתא לאיעביד בפרהסיא מוצין בצנעה וזהו מעם קושית הגמ' אי הכי ישראל נמי וכל מה דא' ליה ר' פירכי' עד דא"ל פרשי' את ואחר כ"ק תבלין יש בה ר"ל שהרי התורה ע"כ קרא תבל שאלו מרומז גם שתירץ דשאני אומו' שחביבה עליהן בהמתן של ישראל שלא פסקה מהן הזוהמא אבל ישראל תבלין יש בה שאיא התורה ופסקה זוהמתן ולז"א מי שאיא דאלא כיאה אבל כיאות שבעולם ופירש"י שמנאת את מינה ומזדנות לשאינה מינה דבשלמא אומות

ישוב מה שקש' לאחורה על פירש"י שפי' על תבל היא נגאי ובאין מעמיד' אמריב' אף שחביבה עליה' בהמתן של ישראל וכו' מ"מ אין עושין אלא בצנעה וא"כ קשי' שגם כאן יעשה בצנעה ואז אין נגאי

ודאי אני לכו דאכיבה עליהן יותר מכשיהן מגה הזוהמא אבל אתה דאי לכו תבלין ופסקה מעכה הזוהמא וא"כ באתי שמא הלא ביאה מבל ביאות וק"ל ולזה גם יפה פירש"י תבל נבאי גדול הוא לכם להרבות בשמה שהרי אחותם אף הלא פסקה עתה זובה' ואכיבה עליהן בסתתן של ישראל ואעפ"כ ולא בהו שילמא ולא עברי בפרגם ח כ"ח בנגעה וא"כ אף אתן עוברין בנגעה יש לסם תירץ מכת הזוהמא אבל אתה שפסקה מעכה הזוהמא וכיון שהוא שילמא שילמא ח"כ לאם לך דבר זה לעזותו אף בנגעה מי שכיח הלא ביאה וק"ל :

ולכום שלשי ח' אחי זה דכתיב בתורה דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה זו"ה היא בלא עשה דכתיב לא תקח לגלות ערותה אחות אביך ואחרן וכו' : ואף כאן יש לדקדק בפסוק זה דקאי ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח ומכאן יליף בגמ' דוקא דרך ליקוחין אסר תורה היינו אם נשא אשה בקידושין הוא דאסר בכתה אבל אמות' שלו אז אינו אסור בכתה

ביאור הפ' ערות אשה ובתה לא תגלי את בת בנה וגו' לא תקח וכו'

דכתי' לא תקח דרך ליקוחין אסרה תורה עכ"ל :

ולפ"ז יש כאן בפסוק זה להקשות דעתה בריאת ערות אשה ובתה לא תגלה והדר ח' את בת בנה ואת בת בתה לא תקח דעתה בריאת בערוה והדר ח' בת בנה וכו' ולא תקח דמשמע דרך ליקוחין בשני' ואחרכא ס"ל לתיר מתחלה בלשון לקוחין ובשני' כל"ל בלשון ערוה לאו דוקא אלא מעתה כדרש הגמרא מחס בשאה דרך ליקוחין דוקא אלא אסורה לו בתה אבל אם ראשונה שלא דרך ליקוחין אז הוא מותר בבתה : וכ"ל ליישב ע"פ דאי' בסוף פ' שני דיבמות פ' ביאד וכולן מותרת לבני ולאחיהם היינו חכם שאסר אשה בגדר על בעלה אז עדי' פהיו חתונין על נט אשה אסורין סם לאותה אשה אבל מותרת היא לבניהם ולאחיהם ע"כ בשנה ובגמ' אחי מהא דתנן הנטען מן האשה אסור באחיה ובבתה ובאחותה וכו' עיין שם מה שתירץ בגמ' תירץ ראשון ותירץ שני הוא אי אי כמי בשי דלא אסרן שביאתן אהדדי לא קאמר אהדדי נבראת דאסרי שביאתן אהדדי קאמר אהדדי : ופירש"י אינה מותרת לבניהן וכו' לאותה שתה בעת ואשה היא בניהן לישא את בני אל זה ויאשה זה רגיל אצלה : וע"ז תירץ בגמ' בשי דלא אסרי שביאתן וכו' ולפ"ז כך הוא בפסוקי' ערות אשה ובתה לא תגלה רוצה לומר אחף אשה ראשונה היא ערוה היינו שהוא נטען מן האשה ואז הוא אסור באחיה ובבתה וכו' ועל כזה הוא אומר ערות אשה ובתה לא תגלה רוצה לומר אחף ראשונה היא עלך בערוה משום שאינה נאשה בבתה ולו"ל את בת בנה וכו' לא תקח רוצה לומר שאפילו דרך ליקוחין אסור ולאה כן לו"ל אשה היא שהיא בעת הי"ר בדי שיבא רגילה אצלה ולכך פתח בתחלה ערוה אשה ובתה ר"ל אחף ראשונה היא ערוה אבני שהוא נטען לבתה אז אחותה ועל"כ הם נטלו בעבה בניהן שהוא ישא ח' מקרוכת' ולכן ח' בת בנה לא תקח דרך ליקוחין כלל וק"ל וכזה נכון לביאור אחי זיאה : ע"כ מנאתי

וכביאור נוסף לא מנאתי

ביאור אחר בקידושין דרש עולא אפיתא דבי נשיאה מ"ד יורוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך מאם' פיך לא נאמ' אא

דרש

עולא אפיתא דבי נשיאה מ"ד יורוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך מאם' פיך לא נאמ' אא אמרי פיך בשעה שאמר הק"בה אנכי ולא יהי' לך אמרו אומות העולם לכבוד עצמו הוא דורש כיון שאמר כבד את אביך ואת אמך הזרו והודו למאמרות הראשונות: רבא א"מהבא ראש דברך אמת ראש דברך ולא סוף דברך אלא מכח סוף דברך ניכר שראש דברך אמת עכ"ל המאמר :

והוא תמוה וקשה מדאיתא ועד סוף לאחור דרשוני : והכנני הפוסק בהלכות כיאור אקדי"ל קצת מהדקדוקי' הכתנאי' המאחר והא לך הא' דקא"ל"ד יורוך ה' כל מלכי ארץ וכו' מאחר פיך לא כא' אלא אחרי פיך ואחי קא קאי ליה ואחרכא כ"ל אינו אי' כאי' מאחר פיך הייתי אומר שהאומות לא יודו כ"ח מאחר ח' אבל הדברות אבל בשאות אחר אחרי פיך משמע שכל הארות כולן בכלל יודו וא"כ אחי קא קאי' לי' מאחר פיך לא נאמר וכו' הב' דקא' כיון שמעתו אמוני ולא יהי' לך ח' לכבוד עצמו הוא דורש ולשה לא אמרו על דיבר ראשון בשמעתו אמוני איך אי' לכם לומר לכבוד עצמו הוא דורש נ' קשה באחי יתיב לכם שא' כיון שמעתו כבד הודו לאמרות הראשונות ולמה דוקא כבד ולא שאר מצות ויקיי' ד' מה דאמ' רבא מקבא ראש דברך וכו' ולא מסוף דברך ניכר שראש דברך אמת ומאחי קאמלני דבא ותולא : והנה קושי' ראשונה כ"ל ליישב ע"ל הפשט עד דלא אתיבא לבלבל הדרוש והוא באופן זה שעולא דקדק בהאי קרא יורוך ה' כל מלכי ארץ ואו הכין כו כוונה לאיתי' ולבי אתה מכוונה יפה ח' מאחר פיך לא נאמר אלא אחרי פיך שלבי אותו פירוש שהוא מכין באותו פסוק אי' ל"ל מאחר פיך שאין מכוון כ"כ אותו הכוונה : ושוא ע"פ דאי'

במכילתא והובא בילקוט יתרו וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר מלמד שדיבור הק"בה כל הדברות בדיבור א' מה שאי אפשר לפה לדבר ולאוזן לשמוע ע"כ הוא שם

ובאיזוק שהי' קשה לשונא בהאי קרא יורוך ה' וכו' כי שמעו אמרי פיך ולפ ס ריבתא לפי פשוטו הוא אמרו' שהוא הק"בה ועלי' קא' יורוך ה' כל מלכי ארץ וא"כ שונא הל"ל יורוך כי שמעו מנוגיך ואף תיבת שמעו הוא מיותר דהל"ל כל מלכי ארץ יודו מבוגיך ומזה הכין עולא שהוא אינו אא אמרו אם בשני הכנות שהרי בעבים לא יכשרו הכנות כתו שאמרו מה כתי' כי ולישמעל לא יכשר לא תנאף ולעשו לא יוכשר לא תרצח וא"כ אי אפשר לומר שיורוך כל מלכי ארץ אא אמנות ומזה הכין פולא כוונה אמתי' בהאי קרא דקא' יורוך כל מלכי ארץ שאף עשו וישמעאל כולם בכללן יודו כי שמעו אמרי פיך שהוא אאי מזה שהקדמו בהכילתא שאק"ב דיבר כל הדיברות בדיבר א' מה שאי אפשר לבו"ד לדבר ולאוזן לשמוע ודבר זה יודו כל הכנות ולא עבס הכנות כ"א הכאיר בבדה וזהו מדקדק בפסוק דקא' יורוך כ' כל מלכי ארץ כי שמעו רוצה לומר הכם של שניה' זו ששמעו כאה דברות בפעם א' מה שאי אפשר לבשר ודם לשמוע והדר א' אחרי פיך שהם כמי מה שאי אפשר לב"ד לדבר שתי אחירות בדיבר א' וע"כ אחרי פיך ולא אחרות בשר ודם : וע"פ הוזר פשיטא שהוא מדקדק יפה מה שא' יורוך כל מלכי ארץ וזהו דאיתא

ביאור בהאי הכ"ל שא' מל מאחר פיך לו כאחר אלא אחרי מכולו עפ"י מכולל ועפ"י הזאר הקדוש

בזוהר תרומה ע' רס"א כד הק"בה אתגלי על טורא דסיני בעשר אמירן כל אומה עבר קלא והאי קלא אתפרש לע' קלין: ובמדרש רבה שמות מפורש יותר שהי' נחלק לע' קלין ולע' לשון כדי שישמעו כל האומות כל אומה כלשונה -

וזהו מרוזז יפה בפסוק יורוך כל מלכי ארץ כי שמעו אחרי פיך רוצה שכל מלכי ארץ כל ח' שמע בלשונו ונחנת שהוא דיבור בפעם א' כל שבעים לשון וזהו פשיטא מאי אאי אפשר לבו"ד לעשות כן וזהו שיורו אבל לא נוף הכנות בכ"ל וכל זה הכין עולא וע"כ הוקשה לו אאא"פיך לא נאמר אלא אחרי פיך רוצה לומר שכיון שעיקר הכם שהורו ששמעו שהק"בה דיבור כל הדברות בדיבור א' וא"כ לא הוה ליה לאיתר אחרי בלשון רבי'

אחרי